

Asia: VN/22309/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan yleiset huomiot koko esityksestä

Esitystä ja siinä esitettäviä tavoitteita rikosprosessin sujuvoittamiseen voidaan pitää kannatettavina. Helsingin kärjäoikeuden tapaan Pohjois-Karjalan kärjäoikeus kuitenkin korostaa tuomioistuinten puutteellisen rahoituksen korjaamisen merkitystä tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

Esityksen perusteella voidaan pitää todennäköisenä, että muutokset tulevat kärjäoikeuksissa vaikuttamaan ennen kaikkea kirjalliseen menettelyyn soveltuviin rikoksiin, joissa tuomitaan vakiintuneen rangaistuskäytännön perusteella jotain kymmeniä päiväsakkoja. Tyypillisesti tämänkaltaiset asiat jaetaan tuomioistuinharjoittelua suorittaville kärjänotaareille, minkä vuoksi voidaankin odottaa muutosesitysten vaikuttavan nimenomaan kärjäoikeuksissa työskentelevien kärjänotaarien työmäärään. Jatkovalmistelussa olisinkin syytä selvittää, pystytäänkö kärjänotaarien työmäärää kompensoimaan esimerkiksi lisääntyvillä sakkovalituksilla vai onko perusteltua harkita kärjänotaarin toimivaltaa laajennettavan.

Pohjois-Karjalan kärjäoikeus toivoo jatkovalmistelussa myös selkeämpää ja mahdollisesti esitettäville muutoksille kriittistäkin arvioita siitä minkälaisia vaihtoehtoisia kustannuksia esitetty ratkaisuvallan siirtäminen ns. ”yhden kosketuksen” käsittelyyn entistä moitittavammissa, mahdollisia yksityisoikeudellisia vaatimuksia sisältävissä rikosnimikkeissä aiheuttaisi niille tahoille (sivun 42 esimerkin perusteella poliisipartioille), jotka vastaavat mainitusta ”yhden kosketuksen” käsittelystä ja missä määrin tämä saattaa olla pois kyseisen tahon (poliisipartion) muusta toiminnasta. Lounais-Suomen poliisilaitoksen lausuman perusteella esitykseen poliisin työmäärän vähentymisestä vaikutetaan suhtautuvan varauksella ja tuodaan esimerkiksi esiin jälkikäteen riitautuneen rikoksen selvittämiseen liittyvät riskit rikosvastuun tehokkaassa toteutumisessa.

Lain soveltamisalan laajentaminen: rikokset, joista säädetty ankarin rangaistus on kaksi vuotta vankeutta

Esitystä ja siinä esitettäviä tavoitteita rikosprosessin sujuvoittamiseen voidaan pitää kannatettavina. Helsingin kärjäoikeuden tapaan Pohjois-Karjalan kärjäoikeus kuitenkin korostaa tuomioistuinten puutteellisen rahoituksen korjaamisen merkitystä tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

Esityksen perusteella voidaan pitää todennäköisenä, että muutokset tulevat käräjäoikeuksissa vaikuttamaan ennen kaikkea kirjalliseen menettelyyn soveltuviin rikoksiin, joissa tuomitaan vakiintuneen rangaistuskäytännön perusteella jotain kymmeniä päiväsakkoja. Tyypillisesti tämänkaltaiset asiat jaetaan tuomioistuinharjoittelua suorittaville käräjänotaareille, minkä vuoksi voidaankin odottaa muutosesitysten vaikuttavan nimenomaan käräjäoikeuksissa työskentelevien käräjänotaarien työmäärään. Jatkovalmistelussa olisinkin syytä selvittää, pystytäänkö käräjänotaarien työmäärää kompensoimaan esimerkiksi lisääntyvillä sakkovalituksilla vai onko perusteltua harkita käräjänotaarin toimivaltaa laajennettavan.

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus toivoo jatkovalmistelussa myös selkeämpää ja mahdollisesti esitettävälle muutoksille kriittistäkin arvioita siitä minkälaisia vaihtoehtoisia kustannuksia esitetty ratkaisuvallan siirtäminen ns. ”yhden kosketuksen” käsittelyyn entistä moitittavammissa, mahdollisia yksityisoikeudellisia vaatimuksia sisältävissä rikosnimikkeissä aiheuttaisi niille tahoille (sivun 42 esimerkin perusteella poliisipartioille), jotka vastaavat mainitusta ”yhden kosketuksen” käsittelystä ja missä määrin tämä saattaa olla pois kyseisen tahon (poliisipartion) muusta toiminnasta. Lounais-Suomen poliisilaitoksen lausuman perusteella esitykseen poliisin työmäärän vähentymisestä vaikutetaan suhtautuvan varauksella ja tuodaan esimerkiksi esiin jälkikäteen riitautuneen rikoksen selvittämiseen liittyvät riskit rikosvastuun tehokkaassa toteutumisessa.

Lain soveltamisalan laajentaminen: menettämisseuraamukset

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus viittaa tältä osin Helsingin hovioikeuden lausumaan erityisesti esitetyn menettämisseuraamuksen enimmäismäärän osalta.

Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän ratkaisuvalta

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus suhtautuu poliisin ratkaisuvallan laajentamiseen varauksellisesti viitaten esimerkiksi Turun hovioikeuden lausumassa sekä Oikeuskanslerinviraston esille tuotuihin seikkoihin. Kun ottaa huomioon esityksessä Lakivaliokunnan mietinnön (LaVM 9/2010) osalta referoidut seikat, pitää Pohjois-Karjalan käräjäoikeus yksin poliisin ratkaisuvaltaan kuuluvien asioiden rajaamisen kannalta aiheellisina vaihtoehtoina esityksen sivuilla 49 (viimeinen kappale) ja 53 (4. kappale) selostettuja rajauksia, jotka on esityksessä torjuttu lähinnä esitettyä vähäisemmällä sujuvoittamishyödyillä.

Alaikäinen epäilty sakkomenettelyssä

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus pitää esitystä perusteltuna mutta viittaa myös omalta osaltaan Helsingin hovioikeuden lausunnossa esitettyihin huomioihin.

Asiansaisten suostumukset ja suostumuksen peruuttaminen

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus viittaa tämän kohdan osalta epäillyn suostumuksen peruuttamisen osalta Helsingin käräjäoikeuden ja Oikeuskanslerinviraston antamiin lausuntoihin. Asianomistajan suostumuksesta ei ole lausuttavaa.

Lain soveltamisalan laajentaminen: yksityisoikeudellisen vaatimuksen käsittely

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus kannattaa esitystä, jossa asianomistajan yksityisoikeudellinen vaatimus voitaisiin käsitellä sakkomenettelyssä. Helsingin käräjäoikeuden ja Helsingin hovioikeuden lausumiin viitaten Pohjois-Karjalan käräjäoikeus kiinnittää huomiota ehdotettuun määrään ja pitää Helsingin hovioikeuden esittämällä tavalla 1.000 euroa esitettyä 5.000 euroa perustellumpana enimmäismääränä.

Lain soveltamisalan laajentaminen: päihdetutkimuskustannukset

Pohjois-Karjalan käräjäoikeudella ei ole huomautettavaa ehdotuksesta.

Esitutkintaan ehdotetut muutokset

Pohjois-Karjalan käräjäoikeudella ei ole huomautettavaa ehdotuksesta.

Muutoksenhakusääntelyyn ehdotetut muutokset

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus pitää ehdotusta kannatettavana.

Voidaan Helsingin käräjäoikeuden lausumassa viitatulla tavalla pitää todennäköisenä, että säädökseen liittyvien valitusten määrä tulee kasvamaan ottaen huomioon lain soveltamisalan laajeneminen, suostumuksen peruuttamisen ohjautuminen muutoksenhakuun, yksityisoikeudellisten vaatimusten käsitteleminen sekä asianomistajien muutoksenhakuoikeus. Pohjois-Karjalan käräjäoikeus pitääkin aiheellisenä selkeyttää valitusmenettelyä esimerkiksi säätämällä tässä säädöksessä tarkoitetun menettelyn ilmoittamisesta ja täytäntöönpanon keskeyttämisestä valituksen ajaksi (vrt. EOAK/2347/2021).

Siiki Marika

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus - Lausunnon valmistellut käräjätuomari Jose Saranpää